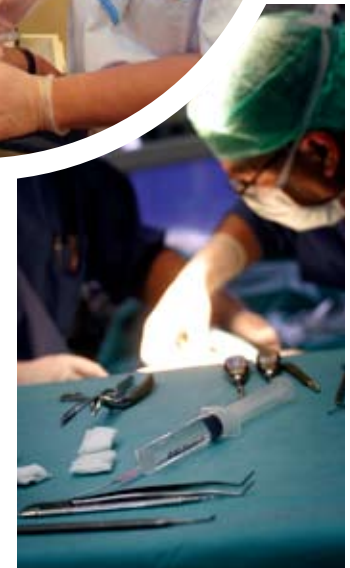

Landstingsplan 2010 – 2013

Antagen av landstingsfullmäktige 2009-06-15- -16, § 61

Innehåll

Inledning

Våra bärande värderingar	4
Kvalitet och hushållning	5
Verksamhetsidé – Hälsosammare Dalarna	6

Omvärldsanalys

Omvärldsanalys.....	7
Dalastrategin.....	7
Bildande av regionkommun.....	7
Befolkningutveckling.....	7
Hälsosituation.....	8
Kunskapsstyrning	9
Statliga utredningar och beslut	9
IT-utveckling.....	11
Öppna jämförelser.....	11

Politisk ledning och uppföljning.....	12
Landstingets styr- och ledningsprocess.....	12

Planeringsförutsättningar

Planeringsförutsättningar	14
Hälsa- och sjukvård.....	14
Folkhälsa	19
Tandvård	20
Samverkan.....	21
Kultur	22
Lärande – bildning.....	23
Trafik.....	24
Övergripande stödverksamheter	26
Personal	26
Miljö	28
Service	29
Ekonomi	30

Våra bärande värderingar

God kvalitet och god hushållning ska känneteckna och genomsyra alla verksamheter i Landstinget Dalarna, ett hälsosammare landsting.

Vår vision – ett hälsosammare Dalarna

*Dalarna har en befolkning med god hälsa och hög livskvalitet.
Människor och företag vill verka, bo och skapa sin framtid här.
Nytänkande möter tradition – i Dalarna kan alla utvecklas.*

Hälso- och sjukvården ska kännetecknas av närhet, god kvalitet och god tillgänglighet. Alla, såväl patienter som anhöriga, som kommer i kontakt med hälso- och sjukvården i Dalarna ska bemötas professionellt med förståelse, empati och integritet. Landstinget medverkar till en hälsosammare utveckling för medborgarna genom en hälso- och sjukvård samt tandvård av god kvalitet på lika villkor – ett hälsosammare Dalarna.

Landstinget har, som enda folkvalda regionala aktör, ansvar för hälso- och sjukvård, tandvård, kultur, kollektivtrafik och bidrar till ett livslångt lärande samt till att föreningar och organisationer har möjlighet att verka.

Väl fungerande hälso- och sjukvård, varierat kulturutbud och aktiva folkrörelser bidrar till att öka Dalarnas attraktionskraft och konkurrensförmåga. Ett framgångsrikt Dalarna lägger grunden för fortsatt välbefinnande och möjligheterna att ga-

rantera god hälso- och sjukvård för kommande generationer.

Vi bygger framtidens vård och välfärd tillgänglig för alla med god ekonomisk hushållning, som är demokratiskt styrd och baserad på solidariskt finansierade lösningar som tar miljöhänsyn och som medger långsiktigt hållbar utveckling.

Hälsan får inte vara klassbunden. Ojämnt beteende ska inte förekomma i vare sig forskning om eller prövning av läkemedel, inte heller i bemötande, bedömning eller val av åtgärd. Ingen ska på grund av etnisk bakgrund, sexuell läggning, kön eller ekonomiska förhållanden missgynnas i tillgången till hälso- och sjukvård. Livsstilsfrågor och attitydfrågor är viktigt att arbeta med för ett hälsosammare Dalarna.

Barnkonventionens intentioner ska genomsyra Landstinget Dalarnas samtliga verksamheter.

Alf Johansson
Alf Johansson (s)

Thomas Ylvén
Thomas Ylvén (v)

Ann-Catrin Lofvars
Ann-Catrin Lofvars (mp)

Warren Willey
Warren Willey (ffs)

Kvalitet och hushållning

Landstingsplanen är formad utifrån den politiska majoritetens plattform. Planen är ett mycket viktigt dokument som är styrande för Landstinget Dalarna de kommande åren. Grunden är lagd med angelägna uppdrag. Denna plan tas fram i tider av finansiell kris nationellt och globalt. Det finns dock i Dalarna fortfarande resurser i form av medarbetare och ekonomi. Vi måste spara, men vi behöver också utveckla landstingets olika verksamheter. Under dialogdagar mötte landstingsstyrelsen samtliga nämnder och utskott. Det ledde till viktiga prioriteringar och de strategiska målen; god kvalitet och god hushållning.

Till kvaliteten hör god vård och vård i tid. God tillgänglighet bidrar också till en kostnadseffektiv vård. Ett par övriga prioriterade områden rör den framtida kompetensförsörjningen och vårdens resultat.

I en tid med allt fler jämförelser blir det uppenbart att också de kliniska resultaten ska kunna nå de nivåer som andra uppnår i landet och internationellt. Patientsäkerhetsarbetet behöver fortsätta att utvecklas för patienterna skull och för att använda resurserna rätt. De nya förutsättningarna för primärvård genom vårdval/hälsoval har en ambition att ge bättre service till medborgarna. Den medicinska utvecklingen kommer inte att stå still, IT-stöden behöver utvecklas och framtiden kräver även investeringar i lokaler och byggnader.

Landstingets samarbete med kommuner och med andra landsting är nödvändiga inslag under kommande år.

Minskande skatteunderlag de närmaste åren medför minskade möjligheter till expansion. Kurvan med ökat kostnadsläge behöver brytas. Kraft behöver läggas på ett förändringsarbete där färre medarbetare ändå ska klara uppdraget. Det kan medföra en del ändringar i organisationen. Alla behöver hjälpas åt att nå ekonomi i balans för att inte försämra de framtida förutsättningarna för landstinget.

Landstingsplanen inleds med visionen om "Hälsosamma Dalarna", därefter beskrivs läget för befolkningen och hälsan i Dalarna. En omvärldsbild ges av sådant som ligger i nationella planer. Ett viktigt kapitel rör planeringsförutsättningarna. Några avsnitt berör hälso- och sjukvården respektive tandvården. Miljö- och personalområdena belyses. Dessutom beskrivs landstingets ansvar för kultur, skolor och kollektivtrafik.

Landstingsplanen föreläggs landstingsstyrelsen 1 juni och landstingsfullmäktige 15-16 juni 2009. Vid fullmäktige 23-24 november sker kompletteringar och med det som blivit känt vad gäller ekonomiska förutsättningar.

Planen ska ligga till grund för förvaltningarnas verksamhetsplaner och budgetar för 2010. Den överlämnas till förvaltningarna för noggrant studium.

Ulf Hällmarker
Landstingsdirektör

Verksamhetsidé – Hälsosammare Dalarna

Landstinget bidrar till en hälsosam utveckling för hela befolkningen genom att erbjuda trygg och god hälso- och sjukvård och tandvård på lika villkor. Med hälsosam utveckling avses möjligheter att utveckla en god hälsa och kunna hålla sig frisk längre, men också att människor ska kunna ha ett gott liv trots sjukdom eller funktionsnedsättning. Hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande insatser genomsyrar hälso- och sjukvården och är en självklar del i all vård och behandling.

Bra miljö är en förutsättning för god hälsa. Landstinget arbetar aktivt för att minska den egna verksamhetens miljöpåverkan och i samverkan med andra aktörer tar vi ett länsansvar för miljön.

Kunskap och livslångt lärande stärker den enskildes förutsättningar och ger möjlighet för utveck-

ling och tillväxt. Landstinget bidrar till detta genom stöd till forskning och utveckling, skolor, studieförbund och ideella organisationer.

Landstingets engagemang i och ansvar för Dalarnas rika kultur-, folkrörelse och fritidsliv är också bidrag för att stödja en hälsosam utveckling.

”Den goda resan”¹ är viktig för befolkningens möjligheter till försörjning, utbildning, kontakt med hälso- och sjukvården, stimulerande upplevelser och kontakter med omvärlden. Landstinget samarbetar med kommunerna för att vidare utveckla tillgången till god kollektivtrafik.

¹Beteckning för ett länsövergripande projekt med syftet att effektivt svara för trafik- och transportlösningar.

Omvärldsanalys

Dalastrategin

Inom Dalarna pågår det regionala utvecklingsarbetet utifrån "Dalastrategin". Utmaningar mot 2016 som särskilt lyfts fram är:

kompetensförsörjningen – utbudet av arbetskraft minskar, kunskaper och kompetenser behöver anpassas till nya behov

miljöomställningen – omställning till ekologiskt hållbar utveckling

globaliseringen – öppnar möjligheter till förnyelse och utveckling, genom utbyte med omvärlden kan Dalarnas sociala, kulturella och ekonomiska dynamik stärkas

Dalarnas särskildhet – utveckling av besöksnäringen, både kvalitativt och kvantitativt, i former som på hållbart sätt tar tillvara natur- och kulturmiljöer och minskar resandets negativa miljöpåverkan

Bildande av regionkommun

Regeringen har ännu inte fattat något generellt beslut om bildandet av regionkommuner. Skåne, Västra Götaland och Halland har fått klartecken att bilda regionkommuner.

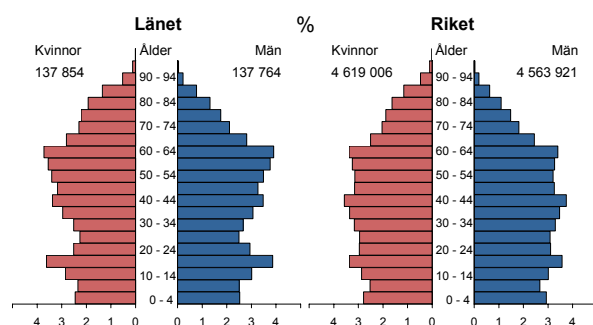
För Region Svealand pågår ett beredningsarbete via Kammarkollegiet. Länen i Uppsala, Gävleborg och Dalarna har lämnat in en ansökan till regeringen om bildandet av en regionkommun. Örebro angav vissa förutsättningar i sin ansökan.

I Dalarna är viljan att ingå i en större regionkommun stark och förankrad i länet. Dalarna vill påverka den regionala utvecklingen. Bildandet av en regionkommun innebär ökade befogenheter och större möjligheter att bibehålla och utveckla välfärden. Utvecklingen inom hälso- och sjukvården går dels mot en specialisering, dels mot en decentralisering. För att kunna erbjuda befolkningen kvalitativt god specialiserad vård behövs ett större befolkningsunderlag. Kultur och andra utvecklingsfrågor får också en bättre hantering i en större regionkommunbildning. Det är också uppenbart att EU har för avsikt att

öka det regionala inflytandet över exempelvis strukturfonder, vilket innebär ett regionalt ansvar för en ansenlig ekonomi som kräver politiskt inflytande.

Befolkningutveckling

Antalet invånare vid årsskiftet 2008 var i Dalarna 275 867 invånare, vilket innebär det första året med ökning sedan 1994.

Folkmängd 31 december 2007. Källa: FHI, Kommunala basfakta.

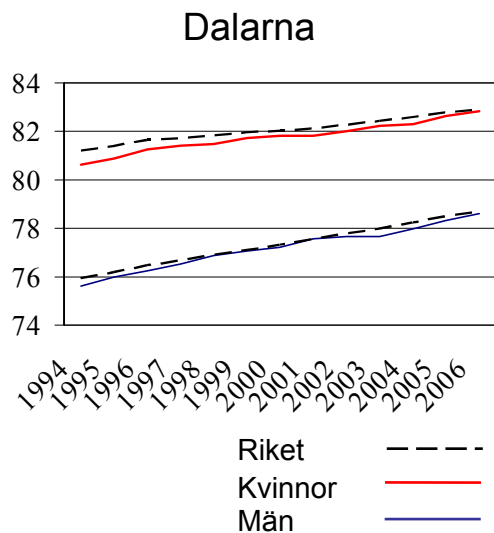
Länet har ett flyttöverskott för sjunde året i rad vilket invandringen svarar för. Andelen födda utanför Norden är 5,2 % av Dalarnas befolkning. Högst andel finns i Borlänge (8,7 %) och Ludvika (5,9 %). I Falun, Avesta och Orsa ligger andelen födda utanför Norden runt 5 %.

Länet har ett födelseunderskott. Endast Borlänge och Falun har ett positivt födelsenetto.

Andelen invånare med högskolebehörighet i Dalarna ligger numera i nivå med flertalet län i landet mot att tidigare ha varit lägre.

Hälsosituation

Under de senaste decennierna har hälsan förbättrats. Medellivslängden¹ fortsätter att öka och ökar mer bland män än bland kvinnor.

Medellivslängd. Källa: SCB

Den främsta orsaken till den ökande medellivslängden är att allt färre insjuknar i hjärt- och kärlsjukdomar och bland dem som insjuknar har dödligheten minskat. Risken att dö i hjärtinfarkt har nära nog halverats de senaste 20 åren och risken att dö i stroke har minskat med en tredjedel. Dalarna har en lägre cancerincidens än riket för både kvinnor och män.

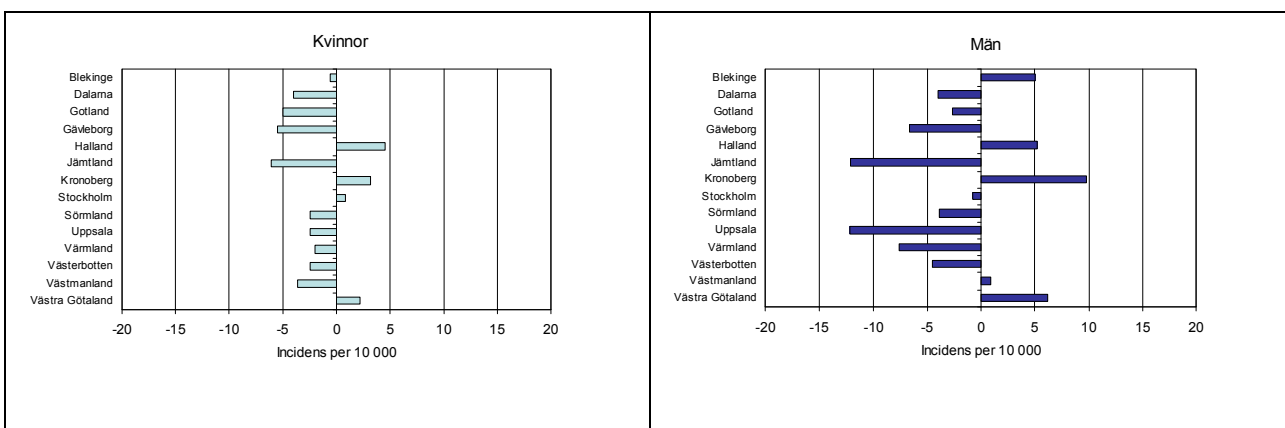
¹ Förväntad medellivslängd vid 0 års ålder

Antalet döda i cancer ligger på ungefär samma nivå som riket. Dödstalen för bröstcancer ligger betydligt lägre för Dalarna än riket medan lungcancer har ökat.

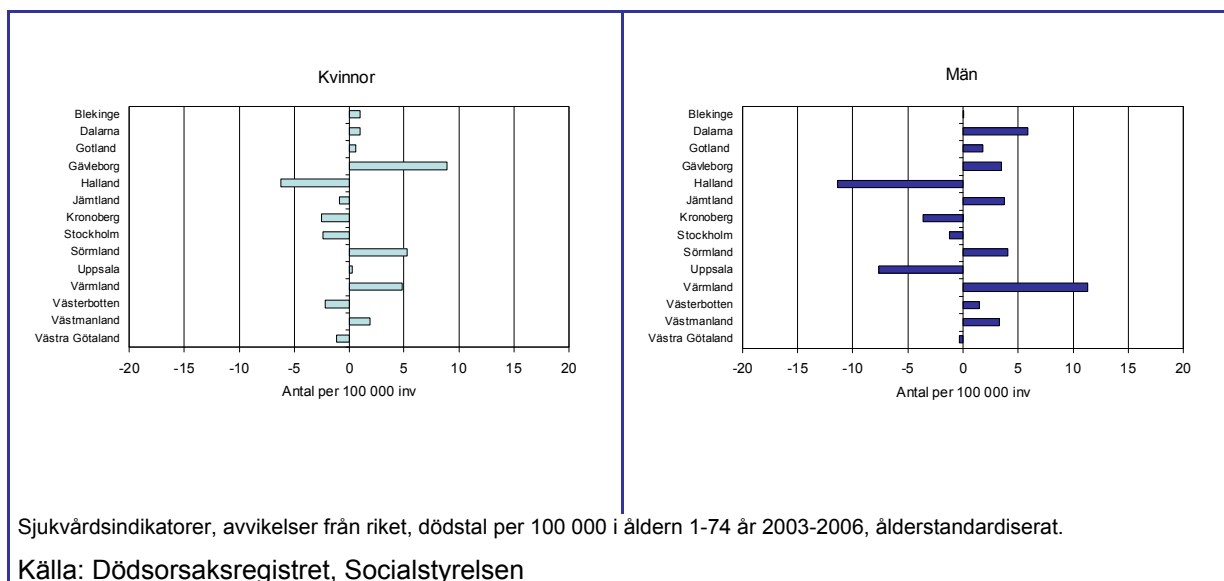
Utvecklingen av psykisk hälsa hos unga är ett område som avviker. Under 2008 genomfördes en enkätundersökning riktad till niondeklassare (15-åringar). Olika psykiska besvär har något fler flickor nu jämfört med 2008. Positiva förändringar är minskad frekvens av berusning med alkoholhaltiga drycker och ett minskat bruk av tobak och narkotika. Mindre bra levnadsvanor är att allt fler hoppar över frukosten.

Med åtgärdbar dödlighet menas dödsfall som skulle ha kunnat åtgärdas med hjälp av medicinska insatser eller hälsopolitiska insatser. Exempel på dödlighet som kan åtgärdas med medicinska insatser är dödlighet i diabetes, astma, stroke och blindtarmsinflammation. Männerna i Dalarna ligger bland de sämre till än i många andra landsting.

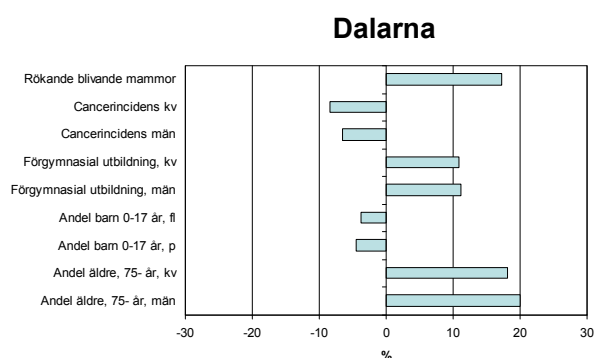
Exempel på dödlighet som kan åtgärdas med hälsopolitiska insatser är dödlighet i lungcancer, cancer i matstruppen, levercirros och motortrafikolyckor. Dalarna ligger nära riksnittet. Dödstalen för motortrafikolyckor för män ligger i Dalarna betydligt högre än riket och att dödstal för kvinnor i leversjukdom orsakad av alkohol ligger betydligt högre än riket.

Cancerincidens per 10 000, 2007 Avvikelser från rikets incidens, åldersstandardiserade tal. Källa: Cancer Incidence in Sweden 2007, Socialstyrelsen.

Nedan presenteras en bild av några hälso- och befolkningsdata från Dalarna jämfört med nyckeltalslandstingen.

Källa: Nyckeltal 2008, Hälso- och sjukvård Huvudrapport

Kunskapsstyrning

Kunskapsstyrning lyfts alltmer fram för att påverka vården att bli en mer kunskapsbaserad och ändamålsenlig vård.

Ur Socialstyrelsens perspektiv är de primära målgrupperna för kunskapsstyrning beslutsfattare inom hälso- och sjukvård och tandvård, dvs politiker och ledningspersonal i regioner/landsting samt de olika professionerna.

En komponent i Socialstyrelsens strategi för kunskapsstyrning är nationella riktlinjer. 15 riktlinjer är färdiga eller under utveckling. Nationellt tas

ett underlag fram som för vår del bearbetas i Uppsala-Örebro regionen och blir en viljeinriktning i regionen. Varje landsting antar riktlinjerna och formulerar den till en uppdragsbeskrivning till professionen. Beskrivningen innebär också en uppföljning av kvaliteten.

Under åren 2008, 2009 och 2010 är ett stort antal riktlinjer aktuella. Flera av dem kommer att påverka hälso- och sjukvårdens struktur, organisation och resursfördelning inom landstinget men också sannolikt ökad samverkan över länsgränserna.

Under 2009 kommer uppdragsbeskrivningar att utarbetas för astma, depression/ångest, diabetes, demens och en revidering/uppföljning av strokeuppdraget.

Statliga utredningar och beslut

Hälso- och sjukvård

Patientens rätt

Utredningen Patientens rätt har kommit med två delbetänkanden, ett om Vårdval i Sverige (SOU 2008:37) och ett om Patientens rätt – några förslag för att stärka patientens ställning (SOU 2008:127).

Fritt vårdval

Det andra betänkandet innehåller förslag om

lagreglering av vårdgaranti och "fritt vårdval", stärkt fast vårdkontakt och modifierad rätt till förnyad medicinsk bedömning "second opinion". Förslagen föreslås träda i kraft 1 januari 2010. En övergångsbestämmelse föreslås för vårdgarantin, med innebörd att 2005 års nationella vårdgaranti successivt ska ersättas med av varje landsting beslutade vårdgarantier under första halvåret 2010.

Vårdval (i Dalarna hälsoval)

Landstingen blir skyldiga att införa ett system 1 jan 2010 som ger varje medborgare rätt att välja vårdcentral, även sådana som etableras och drivs av från landstinget fristående entreprenörer. Alla vårdgivare som uppfyller landstingets krav ska ha rätt att etablera verksamhet i landstinget med offentlig ersättning. Lagen om valfrihetssystem (LOV) som trädde i kraft 2009-01-01 ska tillämpas vid införandet av valfrihetssystem.

Uppdraget, principerna för ersättning och uppföljningskraven skall vara desamma för offentliga och privata vårdgivare. Varje medborgare har enligt Hälso- och sjukvårdslagen fortfarande rätt till en fast läkarkontakt men där det tidigare kravet på att denna skall vara specialist inom allmänmedicin är borttaget.

Vid årsskiftet 2009/10 föreslås ytterligare en förändring av Hälso- och sjukvårdslagen där man fastslår verksamhetschefens ansvar för att en fast vårdkontakt utses eller att en likvärdig rutin finns för att säkerställa patientens behov av samordning, kontinuitet och patientsäkerhet

Patientsäkerhetsutredning

Patientsäkerhetsutredningen har kommit med betänkandet "Patientsäkerhet. Vad har gjorts? Vad behöver göras?" (SOU 2008:117) I betänkandet föreslås bland annat att den nuvarande lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) ersätts med en ny lag om patientsäkerhet med mera. I lagförslaget införs bestämmelser om skyldighet för vårdgivare att bedriva ett kontinuerligt patientsäkerhetsarbete samt att systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten på sådant sätt att kravet på god vård i hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen uppfylls. Vårdgivaren ska vara skyldig att informera patienter när en vårdskada har inträffat.

Nuvarande hälso- och sjukvårdsrättsliga disciplinansvar ersätts med utökade möjligheter för staten – inom ramen för en skarpare prövotidspåföljd, beslutad av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) – ha skärpt tillsyn över de yrkesutövare som kan befaras utgöra en fara för patientsäkerheten.

Cancerstrategi

Betänkandet "En nationell cancerstrategi för framtiden" (2009:11) har presenterats. Prognoser visar på en kraftig ökning av antalet personer som lever med cancer. Sverige har jämförelsevis goda behandlingsresultat. Men det är stora utmaningar med allt fler äldre samt att behandlingen inom cancersjukvården utvecklas. I betänkandet föreslås bl a ökade investeringar i prevention, förbättrad kunskapsbildning och -spridning, utveckling av cancervårdens organisation och nationellt samarbete.

Klinisk forskning

Utredningen om klinisk forskning har presenterat sitt slutbetänkande "Klinisk forskning – Ett lyft för sjukvården" (SOU 2009:43).

Betänkandet omfattar rekrytering, behandlingsforskning och implementering samt åtgärder som tar sikte på universitetssjukhusen som nav för den kliniska forskningen.

Övriga huvudpunkter är mer av forskning i utbildningen och vårdarbetet, nyttiggörande av forskningsresultaten och satsning på infrastruktur i form av biobanker och kvalitetsregister.

Ny lag om stöd och service

LSS-kommittén har kommit med förslag om ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionshinder, "Möjlighet att leva som andra" (SOU 2008:77). Förslaget innebär att LSS ska bestå som en rättighetslag för de personer som har de mest omfattande stödbehoven. Ett tydligt barnperspektiv skrivs in i den nya lagen för att stärka barnens ställning. Detta i linje med intentionerna i FN:s barnkonvention

EU-samarbete

EU-kommissionen har presenterat tre rättsliga dokument med fokus på e-hälsofrågor. Ett är

förslag till Patientträlingsdirektiv, genom vilket patienten ska tillförsäkras vissa rättigheter till vård i annan medlemsstat.

Vidare har kommissionen presenterat en rekommendation om interoperabilitet mellan elektroniska journalsystem samt ett meddelande om telemedicin och distansvård.

Kultur

Under 2009 har Kulturutredningen presenterat sitt arbete (SOU 2009:16). Utredningen vill lyfta fram kulturens, konstens och kulturarvets roll i samhället och ge området höjd status.

En huvudpunkt är regionaliseringen. Man föreslår en portföljmodell där regionerna efter överenskommelse med staten tar ett större ansvar för de regionala kulturfrågorna.

Utbildning

Riksdagen har fattat beslut om en ny lag om yrkeshögskola, som omfattar eftergymnasiala yrkesutbildningar som inte är högskoleutbildningar. Syftet är att skapa förutsättningar för yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov. Denna lag gäller från och med 15 april, 2009 för utbildningar som påbörjas efter den 1 juli, 2009.

Inom skolområdet har regeringen lämnat över lagrådsremissen "En ny gymnasieskola planeras till 2010/2011.

Inom folkbildningsområdet behandlade riksdagen en proposition "Lära, växa, förändra". I denna föreslås att verksamhetsområden som utgör motiv för statens stöd till folkbildningen. Verksamhetsområdena är bl a funktionshinder, folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa.

Trafik

Ett delbetänkande från Kollektivtrafikutredningen, presenterades i maj 2009. Utredningen föreslår bl a att nuvarande trafikhuvudmän avskaffas. Kommersiella företag föreslås få företräde att bedriva kollektivtrafik.

IT-utveckling

Arbetet med den **nationella IT-strategin** pågår utifrån sex insatsområden för att skapa förutsättningar för säker och effektiv användning av IT inom vård och omsorg. Lagar och regelverk behöver revideras, en gemensam informationsstruktur behöver tas fram och den tekniska infrastrukturen utvecklas.

Patientdatalagen, genomförd under 2008, är en lagförändring för utvecklingen. Det kommer en nationell patientöversikt, med information som registreras i de olika vårdsystemen. Den är upphandlad och landstinget planerar ansluta sig 2010.

För att **individbaserad patient- och brukarinformation** ska göras mer entydig, uppföljningsbar och tillgänglig genomförs två projekt nationell informationsstruktur, preliminärt klart i mars 2011.

Patienternas samlade läkemedelsinformation, som ska ge läkare och annan personal en samlad tillgång till all information som hör samman med patientens läkemedelsbehandling. Systemet avses få ett brett införande under 2010.

Vården på webben – är en gemensam webbplats som ska ge medborgarna information om och guidning till rätt vård. Allt fler tjänster kommer successivt att göras tillgängliga. En del i denna tjänst är "Mina vårdkontakter" som ger möjlighet att boka besökstid, förnya recept, ställa frågor och få råd. Ett successivt genomförande 2009/2010 sker inom landstinget.

Webbplatserna "**Ungdomsmottagning på nätet**" (**UMO.se**) och **1177.se** finns tillgängliga.

Öppna jämförelser

SKL och socialstyrelsen fortsätter sina insatser för att öka öppenheten: Kliniska resultat i sjukvården. Ett syfte är att höja kvaliteten, minska patientskadorna. Ett annat är att göra det möjligt för patienterna att göra val när de har behov av sjukvården.

Politisk ledning och uppföljning

I en demokratiskt styrd organisation ligger de politiska besluten till grund för verksamhetens inriktning och aktiviteter. Det politiska arbetet utgår från demokrati, helhetssyn, delaktighet och dialog. **Politiken är befolkningens företrädare som ger uppdrag utifrån befolkningens behov för en god hälsa. Politikerna ser till att verksamheterna uppfyller kraven på god kvalitet, produktivitet och effektivitet. Uppföljning blir en mycket viktig del i det politiska arbetet. Analyser ger underlag för behovsbedömningar och identifiering av brister.**

Landstingets styr- och ledningsprocess

Landstinget Dalarna har en styr- och ledningsprocess som ska underlätta omsättningen av den politiska viljan till verksamhet.

Landstingsplanen utgår från styr- och ledningsprocessen – men är också en del av den. Här beskrivs varje steg:

Landstinget Dalarna har en koppling mellan planering och genomförande. Detta illustrerar vi i planeringsmodellens två cykler: den strategiska planeringsnivån och den operativa genomförande nivån.

Strategisk planeringsnivå

Den vänstra cykeln i planeringsprocessen fokuserar huvudsakligen på landstingets planeringsarbete. (1) Den politiska plattformen och en bedömning av de ekonomiska förutsättningarna ligger till grund för (2) den övergripande landstingsplanen och finansplanen. I finansplanen anges budget och plan för perioden 2010 – 2013. Budgeten innehåller även beslut om skattesats och ekonomiska ramar för nämnder.

Finansplanen, som är en del av landstingsplanen, anger de övergripande ekonomiska förhållandena samt en redovisning av ekonomiska ramar för perioden 2010-2013.

Efter landstingsfullmäktiges beslut om den övergripande landstingsplanen fortsätter planeringsarbetet med att översätta dessa intentioner i konkreta strategier. I ett balanserat styrkort bryts ner strategierna i förvaltningsvisa verksamhetsplaner under sensommaren och början av hösten. (3) Förvaltningarnas verksamhetsplaner innehåller både uppgifter och mål för deras kärnuppdrag samt hur de skall bidra till att uppnå mål inom miljö, personal och samverkan.

Operativ genomförandenivå

Den högra cykeln fokuserar på genomförandet. Landstingets vision (4) översätts nu till mätbara indikatorer. För varje indikator anges ett mätbart mål som ska uppnås.

För att nå målen för de olika nyckeltalen måste olika (5) aktiviteter och åtgärder vidtas. För att veta att "rätt" aktiviteter och åtgärder genomförs skall uppföljning ske (6). Informationen måste (7) därefter analyseras för att se om prestationer och resursanvändning ligger i linje med målen.

Den operativa uppföljningscykeln pågår kontinuerligt där data för nyckeltal följs över tid. Analysen handlar inte bara om att identifiera nya sätt att arbeta för att leva upp till mål utan vi identifierar också om det finns behov av att ändra verksamhetens övergripande inriktning.

Planeringsförutsättningar

All verksamhet landstinget bedriver ska bedrivas med god kvalitet. **God kvalitet** är en egenskap som ska kopplas till patienten eller kunden. God kvalitet är att öka värdet för patienten eller kunden.

God hushållning uppnås när landstingets verksamhet bedrivs på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt. God hushållning betyder att vi ska använda tillgängliga resurser på bästa möjliga sätt.

Hälso- och sjukvård

Ingalill Persson
ordförande
hälso- och sjukvårdsutskottet

Politikens inriktning och uppdrag

Hälso- och sjukvården i Dalarna ska bedrivas så att den uppfyller kravet på god kvalitet och hög tillgänglighet och på ett effektivt sätt hushåller med skattebetalarnas pengar - landstingets pengar.

Uppdrag

- God vård – god omsorg
- Gott bemötande
- Vårdgarantin ska uppfyllas
- Patientens säkerhet ska prioriteras
- Patienten ska erbjudas en fast vårdkontakt
- Barn- och ungdomar och äldre ska prioriteras
- Hälso- och sjukvårdens resultat ska öppet redovisas
- Låga avgifter ska eftersträvas
- Väl fungerande vårdkedjor (närvård och specialiserad vård)
- Av befolkningens behov ska 75 – 80 procent tillgodoseas nära/lokalt
- I varje sjukvårdsområde ska det finnas kompetens med särskild kunskap i omhändertagandet av multisjuka
- Samarbete med kommunerna
- Hälsoval Dalarna
- Nationella vårdprogram ska införas och gamla ska fasas ut
- Utveckla rutiner för brukar- och anhörigsamverkan i vården
- Vård på lika villkor för hemsjukvårdens patienter
- Hjälpmedel ska bidra till bästa möjliga livskvalitet

Hälso- och sjukvården vill alltmer verka integrerat, så att en samordning sker mellan folkhälsoinsatser, förebyggande vård, kommunal vård, primärvård, annan specialiserad vård och hjälpmedelsverksamhet. Arbetet ska ständigt förbättras genom forskning och utveckling.

God vård – kvalitet i hälso- och sjukvård

Kunskapsbaserad och ändamålsenlig hälso- och sjukvård innebär att vården ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet och utformas för att bemöta den individuella patientens behov på bästa möjliga sätt.

Säker vård innebär att vårdskador förhindras genom ett aktivt riskförebyggande arbete.

Patientfokuserad vård innebär att vården ges med respekt och lyhördhet för individens specifika behov, förväntningar och värderingar, och att dessa vägs in i de kliniska besluten.

Jämlik vård innebär att vården tillhandahålls och fördelas på lika villkor för alla.

Effektiv vård - tillgängliga resurser utnyttjas på bästa sätt för att uppnå uppsatta mål. Detta innebär att vården utformas och ges i samverkan mellan vårdens aktörer baserat på tillståndets svårighetsgrad och kostnadseffektiviteten för åtgärderna.

Vård i rimlig tid innebär att ingen patient ska behöva vänta oskälig tid på de vårdinsatser som han eller hon har behov av.

Gott bemötande

I alla möten med befolkningen ska utgångspunkten vara att individen och dennes unika villkor uppmärksammas och respekteras och att bästa möjliga omhändertagande äger rum på ett effektivt sätt.

Samverkan runt den enskilde patienten måste utvecklas mellan när-, länssjukvården och LD Hjälpmedel. För att ytterligare fånga patienter/brukare och anhörigas synpunkter och värdefulla förbättringsförslag behöver rutiner för verksamheternas samverkan utvecklas.

Vårdgarantin

Det ska vara enkelt och lätt att få kontakt med hälso- och sjukvården. Alla är olika och därför ska det också finnas flera olika sätt för att få kontakt med vården, exempelvis via telefon, Internet och e-post.

Länsinvånarna ska garanteras en kvalitativ god hälso- och sjukvård. Det ska vara lätt att få hjälp när det behövs! Vi ska se till att få en mer effektiv hälso- och sjukvård och ta bort köerna såväl till undersökning som till behandling.

Patientsäkerhet

Patientsäkerhet är en viktig bas i hälso- och sjukvård av god kvalitet. Vården måste utveckla kvalitetskontroller och säkra system, så att de mänskliga felen och misstagen kan rättas till och inte kommer patienter till skada. Remisshanteringen är en viktig faktor gällande patientsäkerheten. Hanteringen ska vara enkel, snabb och säker.

Patienten ska erbjudas en fast vårdkontakt

En del i trygghet och säkerhet består i att patienterna ska erbjudas en fast vårdkontakt. I primärvården kan det vara en av läkarna på vårdcentralen eller annan vårdpersonal. Detta ingår i möjligheterna i hälsoval, se nedan. På specialistkliniker i länssjukvården skall också en fast kontakt med vårdpersonal eller medarbetare i ett team kunna erbjudas.

Barn och ungdomar

Barn och ungdomar är en sårbar grupp som utan skydd och omsorg från vuxenvärlden kan utsättas för betydande hälsorisker. Vi anser det särskilt viktigt att alla hälso- och sjukvårdens insatser riktade mot barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa följs upp och kvalitetssäkras. Det får aldrig råda något tvivel om att barnet, ungdomen sätts i centrum och att all nödvändig kompetens samlas runt barnet, ungdomen och familjen.

Ett gott samarbete och samspel mellan landstinget och kommunerna i länet är av stor betydelse för barn och ungdomar, detta då mycket av verksamheten är av överskridande karaktär. Samverkan mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri ska förbättras så att patientens behov sätts i centrum. Tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri måste säkerställas.

Barn- och ungdomsperspektivet utifrån Barnkonventionen ska implementeras i samtliga verksamheter i hälso- och sjukvården. Vi menar att samverkan mellan olika vårdgivare och skilda huvudmän måste prioriteras genom hela uppväxten.

Ett tryggt åldrande

Hälso- och sjukvården måste ha rätt kompetens, kunskap och resurser för att möta utmaningarna med den växande äldre befolkningen. Alla människor i alla olika stadier av livet har rätt att leva ett gott liv. Äldre i Dalarna ska ha rätt till en trygg och kvalitativt god hälso- och sjukvård. Kompetensen runt äldres sjukdomar måste öka. I varje närsjukvårdsområde ska det finnas kompetens med särskild kunskap i omhändertagandet av multisjuka äldre.

Redovisning av medicinska resultat

Utvecklingen av redovisning av vårdenheternas medicinska resultat ska fortsätta och ges stöd. Öppna jämförelser ska vara en utgångspunkt i förbättringsarbetet. Kliniker och vårdcentraler skall delta i de nationella medicinska kvalitetsregistren. Alla ska också delta i de register som förs i Dalarna i primärvård och specialistvård. Resultaten skall redovisas öppet i lämpliga former.

Låga avgifter

Ju högre patientavgifter desto större risk att människor med begränsad betalningsförmåga av ekonomiska skäl avstår från att söka vård. Mot denna bakgrund har landstinget, och ska även i fortsättningen ha, låga och om möjligt landets lägsta avgifter. Barn och ungdomars hälso- och sjukvård ska förbli avgiftsfri.

Närvård och specialiserad vård

Landstinget ska stödja uppbyggnad av en välfungerande närvård för de vanligaste sjukdo-

marna. Närvård finns geografiskt nära patienten. Vård ska ges dygnet runt. Genom närvården får medborgarna trygghet, garanteras tillgänglighet, kontinuitet och möter kompetenser som har helhetssyn.

Närvården tar hand om huvuddelen av människors vardagliga sjukvårdsbehov och är därför basen i hälso- och sjukvården. Av befolkningens vårdbehov ska 75 – 80 procent tillgodoses lokalt. För att klara det krävs en väl utvecklad och fungerande närvård. Basen finns i primärvården, men här ska också finnas öppen specialiserad vård och tillgång till geriatriska och internmedicinska vårdplatser. Ökat kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan hälso- och sjukvårdens olika delar höjer kompetensen hos alla berörda. Väl fungerande vårdkedjor för de vanligaste sjukdomsgrupperna ska utarbetas i samverkan mellan berörda vårdinstanser.

I takt med sjukvårdens ständigt pågående utveckling måste sjukvården successivt ta större ansvar för förebyggande vård, eftervård, rehabilitering och avancerad hemsjukvård.

För att möta den ökade förekomsten av psykisk ohälsa krävs närmare samverkan mellan psykiatri i länssjukvården och i primärvården. Det är angeläget att stärka stödet till de psykiskt sjuka och deras anhöriga genom ökad kvalitet i vården med närhet och god tillgänglighet. Den psykosociala kompetensen på vårdcentralerna är viktig för att möta patienters skiftande behov. Vi kommer att fortsätta satsa på och utveckla denna kompetens.

Specialiserad och subspecialiserad sjukvård, i ett brett spektrum innefattande flertalet medicinska specialitetsområden, ska bedrivas vid våra lasarett.

Den specialiserade vården blir alltmer tillgänglig samtidigt som den av kompetensskäl koncentreras till färre platser. Det gäller behandling av sjukdomar som är mer sällan förekommande. När vården successivt blir mer specialiserad krävs större och större patientunderlag för att personalen ska kunna behålla och utveckla sin kompetens. Vi möter dessa krav genom samord-

ning inom länet och genom samverkan med våra grannlän och med regional och nationell nivå.

Särskild kompetens för omhändertagande av multisjuka

Dalarna har en hög andel av befolkningen i högre åldrar. Vårdbehoven ökar ständigt. Fler och fler sjukdomar som förr hade allvarlig utgång behandlas nu framgångsrikt allt högre upp i åldrarna.

Det betyder också att många drabbas av flera sjukdomar samtidigt, ofta av kronisk karaktär. För att möta behoven hos dessa patientgrupper behöver samarbetet vara utvecklas, och kompetens och erfarenhet av att diagnostisera och behandla finnas i varje sjukvårdsområde.

Samarbete

God hälso- och sjukvård innebär ett samspel mellan olika kompetenser och där de skilda vårdgivarna måste samarbeta effektivt för patientens bästa. Att göra rätt saker och använda tillgängliga resurser på bästa sätt är väsentligt för att nå bra resultat. Samverkan med kommunerna ska också fortsätta att utvecklas. Patienten ska inte märka de organisatoriska gränserna. Kraven ska ställas på sjukvården i kommunal- och landstingsregi på ett sätt som sätter fokus på patienten. Oavsett om människor söker sig till sjukvården av fysiska eller psykiska skäl ska patientens behov sättas i centrum och vi ska erbjuda patienten en trygg och effektiv väg genom vården.

Hälsoval Dalarna

Syftet med Hälsoval Dalarna är att:

- bredda vårdutbudet
- förbättra kvalitet och tillgänglighet och därmed öka förtroendet för primärvården
- ge större frihet och ökat lokalt ansvar för vårdgivare oavsett driftsform
- skapa tydligare konkurrens mellan vårdgivare.

Efter årsskiftet 2009/2010 blir det möjligt för länets invånare att välja vårdcentral i Dalarna. Inför starten får alla medborgare ett brev som innehåller uppgifter om alla godkända vårdcentraler i länet. Brevet beskriver också att om man inte gör något aktivt val så förblir man listad på den

vårdcentral man idag är listad vid men att man i efterhand kan göra nya val.

Primärvårdens och vårdcentralernas uppdrag kommer att bygga på den hälso- och sjukvård som idag erbjuds i primärvården. Den omfattar grundläggande hälso- och sjukvård för alla åldersgrupper, rådgivning, rehabilitering och förebyggande insatser.

Pengarna följer medborgarens val av vårdgivare enligt ett listningssystem.

”Vårdpengen” grundar sig i huvudsak på det uträknade hälso- och sjukvårdsbehovet. Eftersom pengarna följer medborgarens val kommer ersättningen till vårdcentralerna att bero på hur många personer som listat sig på vårdcentralen.

Hälsoval Dalarna kommer att påverka alla medarbetare i Landstinget Dalarna i större eller mindre utsträckning. Primärvården kommer givetvis att påverkas mest. Många inom landstinget och kommunerna kommer på något sätt att beröras eftersom samverkansformer med specialiserad vård, servicefunktioner och kommuner behöver integreras.

Ledning och styrning av landstingsdriven primärvård behöver snarast anpassas till de förutsättningar som följer med Hälsoval Dalarna.

Vårdprogram

Genom medverkan från SBU, Socialstyrelsen och andra instanser sker framtagande av nationella riktlinjer. Den kunskapsstyrning som krävs för att sprida ny kunskap behöver omsättas i landstinget och programmen hållas uppdaterade och tillgängliga i landstinget vårdprogramdatabas. Det är inte minst viktigt att också utmönstra gamla vårdprogram och ersätta med de nyaste.

Betydelsen av anhörig- och brukarsamverkan i vården

Det är angeläget att hälso- och sjukvården tar vara på och arbetar aktivt med att få medverkan i vården genom medverkan av anhöriga. Det behöver ske genom att rutiner utvecklas, särskilt vid långvariga sjukdomstillstånd. Vi kommer att utveckla samarbetsformerna med kommunerna, brukarorganisationerna och anhöriga för att på så sätt stärka psykiatrins olika delar.

Hemsjukvård

Hemsjukvård kommer i framtiden att bli en allt viktigare vårdform. Vård på sjukhus blir alltmer avgränsad till de delar i vården som kräver sjukhusets kompetens och tekniska resurser. I många fall kan vård ges i hemmet som ett bättre alternativ. Vi vill göra hemsjukvården bättre och bygga ut den medicinskt omfattande hemsjukvården och öka läkarnas medverkan i denna vårdform. Viktigt är att hemsjukvården ges på lika villkor i länets olika kommuner.

Hjälpmedel

Tolktjänst, habiliterings- och rehabiliteringsinsatser samt hjälpmedel ska bidra till bästa möjliga livssituation för personer i Dalarna med funktionshinder. Genom utställningslokalerna i Borlänge och utlämningsställen vid sjukhusen ges bidrag till en effektiv vård. Butiker för försäljning av hjälpmedel har utvecklats i Falun och Mora. Revidering av det handikappolitiska programmet pågår och ska färdigställas under hösten.

Folkhälsa

Ingalill Persson
ordförande
hälso- och sjukvårdsutskottet

Politikens inriktning och uppdrag

Folkhälsoarbetet ska prioriteras för ett hälsosammare Dalarna. Arbetet ska utgå från ett hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande synsätt. Ett hälsosammare Dalarna ger både mänskliga – och ekonomiska vinster.

Uppdrag

- Främja livsstilsarbete och förebyggande hälsoarbete
- Samarbete med kommunerna, ideella organisationer och föreningar

Främja livsstilsarbete och förebyggande hälsoarbete

En grundpelare i ett bra välfärdssystem är att folkhälsan är god. Metoder ska utvecklas för att integrera sjukdomsförebyggande insatser som stöd i att öka livskvaliteten för sårbara patientgrupper. Särskild uppmärksamhet skall riktas mot att förebygga alkohol- och drogmissbruk, rökning och psykisk ohälsa.

Utvecklingen av psykisk ohälsa hos unga är ett område som avviker inom hälsoutvecklingen. Samverkan mellan landstinget och länets kommuner måste utvecklas för att trygga de förebyggande insatserna för barn och ungdomar.

Genom landstingets epidemiologiska arbete med regelbundna befolkningsenkäter och genom verksamhetsenkäterna ges gedigna fakta för att prioritera rätt insatser. Det gäller det sjukdomsförebyggande arbetet och när det gäller landstingets samverkan med andra välfärdsaktörer.

Samarbete med kommunerna, ideella organisationer och föreningar

För att främja en god folkhälsa spelar folkbildningens/folkrörelsernas insatser en viktig roll. Möjlighet till delaktighet och inflytande är en kärnfråga för ett demokratiskt samhälle och har även visat sig påverka folkhälsan positivt. Ett viktigt instrument för en bättre hälsa är mat- och motionsvanor.

Allt ska ske i nära dialog med befolkningen.

Tandvård

Åsa Frithiofsson (s)
ordförande
tandvårdsnämnden

Politikens inriktning och uppdrag

Folktandvården i Landstinget Dalarna ska även fortsättningsvis stå för god kvalitet och låga priser. Den förebyggande tandvården för vuxna och barn- och ungdomar är viktig. God tandhälsa får aldrig bli en klassfråga.

Uppdrag

- Tillgänglig tandvård
- Förebyggande tandvård

Landstinget har ett planeringsansvar för all tandvård, även den som utförs i privat regi. Målet för tandhälsan är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen.

Tillgänglig tandvård

Den vuxna befolkningen skall uppleva att tandvården är lättillgänglig, baserad på en bra kommunikation mellan vårdgivare och patient. Vård skall ges till ett lågt pris för såväl samhälle som patient.

Inom de tandvårdsområden som landstinget enligt lag ansvarar för kan styrning ske bl a genom den ersättning som lämnas till vårdgivarna, även de privata. Allmäntandvård för vuxna ersätts via patientavgifter samt ersättning från den statliga tandvårdsförsäkringen. Ersättning för de så kallade särskilda patientgrupperna administreras och planeras av landstinget via Beställarenheten för tandvård. Styrning av vårdutbudet vid allmäntandvård sker i första hand genom att landstinget styr lokalisering av den i landstingets regi bedrivna Folktandvården

Förebyggande tandvård

Tandhälsan i Dalarna är mycket bra för både vuxna och barn. Detta är resultatet av ett långsiktigt arbete med förebyggande tandvård. Alla barn och ungdomar skall ges möjlighet att bibehålla eller uppnå ett friskt och väl fungerande bett. Skillnader i tandhälsa mellan och inom länets kommuner skall successivt utjämnas.

Beställartandvård

Beställarenheten för tandvård är en egen förvaltning i Landstinget Dalarna och har ansvaret för tandvårdsstöd till vissa funktionshindrade och sjuka.

Tandvårdsstödet innebär en kostnadsfri uppsökande munhälsobedömning och nödvändig tandvård för dem som har mycket stort omvårdningsbehov samt personer med LSS-insatser och vissa psykiskt långtidssjuka samt tandvård som ett led i vissa sjukdomsbehandlingar. För personer från Dalarna ett dessutom utökat tandvårdsstöd till vissa personer med långtidsjukdom.

Samverkan

Sören Bertilsson (s)
ordförande
samverkansutskottet

Politikens inriktning och uppdrag

Landstinget ska medverka till att Dalarna är ett län i vilket människor och företag vill verka, bo och utvecklas. Samarbete är viktigt för att kunna stärka länet och regionen. För att kunna erbjuda medborgarna högspecialiserad vård med god kvalitet behöver samverkan över länsgränserna ytterligare utvecklas.

Uppdrag

- Öka tillgängligheten till och kvaliteten i den högspecialiserade vården
- Samarbete med angränsande län
- Aktivt samarbete med pensionärs- och handikapporganisationer
- Delta i för landstinget viktiga och relevanta internationella organisationer
- Samarbete med Region Dalarna och SKL

Öka tillgängligheten till och kvaliteten i den högspecialiserade vården

Ett aktivt arbete med de nationella riktlinjerna pågår och vikten av att också politiken aktivt prioriterar och ger förtydligade uppdrag inom olika vårdområden. De cirka 15 riktlinjeområden som Socialstyrelsen för närvarande arbetar med representerar 80-85 procent av de sammanlagda resurserna för hälso- och sjukvård. Detta arbete bör fortsätta och utvecklas mot att landstinget också ökar sina kunskaper om prioriteringar i allmänhet.

Samarbete med angränsande län

Hälso- och sjukvården behöver samarbetspartners över länsgränserna. Aktivitetsnivån inom dessa områden bör höjas ytterligare och att särskilda resurser bör avsättas för gränsöverskridande samarbete.

Aktivt samarbete med pensionärs och handikapporganisationerna

En förutsättning för att alla människor skall kunna leva, bo och utvecklas på lika villkor är att samhällets attityder förbättras bland annat genom att öka tillgängligheten för alla. Politiska beslut och medmänniskors handlande avgör om en funktionsnedsättning skall bli ett handikapp eller ej. Genom ett aktivt samarbete med pensionärs- och handikapporganisationer ökas graden inflytande i viktiga frågor.

Delta i för landstinget viktiga och relevanta internationella organisationer

Landstingets olika verksamheter påverkas påtagligt av beslut i EU och andra internationella organ. Det blir allt vanligare att aktiviteter i Dalarna kan stödfinansieras via EU och andra varför kunskap om dessa ständigt behöver vara aktuell.

Samarbete med Region Dalarna och SKL

Det politiska arbetet i sjukvårdsregionens samverkansnämnd har påverkats i hög grad av regionkommunfrågan. Än så länge är man dock överens om att alla sju landsting ska fortsätta att samverka inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Kultur

Ann-Catrin Lofvars (mp)
ordförande
kulturnämnden

Politikens inriktning och uppdrag

Landstinget Dalarna vill bygga vidare på den mångfald av kulturutbud och den rika kulturtradition som finns i länet. Ett rikt och mångfasetterat kulturliv, tillgängligt i hela länet, bidrar till ökad livskvalitet och ett attraktivare och hälsosammare Dalarna.

Uppdrag

- Tillgängligt kulturutbud i hela Dalarna
- Fortsätta prioritera kulturaktiviteter för barn och ungdomar

Landstinget Dalarna ansvarar för kulturfrågor på regional nivå, med utgångspunkt från de mål, som formulerats för den statliga kulturpolitiken. De regionala kulturfrågorna bedrivs av kulturstiftelser med egna styrelser, och som egen kulturverksamhet under landstingets kulturnämnd.

Landstinget ska inom kulturverksamheten arbeta för fler samverkansformer mellan kommuner, näringsliv, föreningsliv och folkrörelser, och arbeta sektors- och genreövergripande. Kulturverksamheter och kulturarbetare bör stimuleras att bidra till det offentliga samtalet. Ett tillgängligt kulturutbud i hela Dalarna har en stor betydelse för att öka länets konkurrenskraft när det gäller områden som turism, inflyttning, företagsetablering och möjligheten att rekrytera personal.

Tillsammans med Falu kommun arbetar stiftelserna och övriga kulturverksamheter med att utveckla planerna på ett Kulturhus i Falun, för att öka kulturutbudet, skapa synergier och för att förbättra villkoren för läns-kulturens scener.

Landstingets kulturverksamheter ska erbjuda länets invånare och besökare möjlighet till kulturupplevelser av hög professionell kvalitet med nationell lyskraft.

De övergripande målen för stiftelsernas verksamhet har utarbetats i samråd mellan respektive stiftelse och landstingsstyrelsens dåvarande allmänna utskott. De har antagits i visionsdokumentet "Landstinget och Kulturen" Visioner och mål 2005-2010. Samtliga tre stiftelser har statsbidrag.

Respektive stiftelses verksamhetsplan delges kulturnämnden i samband med budgetdiskussioner.

Fortsätta prioritera kulturaktiviteter för barn och ungdomar

Kulturen har ett värde i sig. Upplevelser som ger stoff till debatter och diskussioner bidrar till intellektuell utveckling och känslomässig frigörelse. Genom det kan kulturen bidra till vårt välbefinnande och har därmed en roll för hälsoarbetet i länet. Goda villkor för kultur riktad till barn och ungdom betyder mycket för livskvalitet och för lusten att senare återvända till länet. Vi ska därför fortsätta prioritera kulturaktiviteter för barn och ungdomar. Kultur skapar identitet, självkänsla och handlingskraft och bidrar till en attraktiv region.

Lärande – bildning

Gunnar Barke (s)
ordförande
skolnämnden

Politikens inriktning och uppdrag

Landstinget Dalarna ska bidra till livslångt lärande och bildning för invånarna i Dalarna. Landstinget vill stimulera och möta människors nyfikenhet och vetgirighet. Den livslånga bildningen hos dalfolkstärker grunden för Dalarna. Bildning är en utvecklingsfråga som bidrar till ett hälsosammare Dalarna.

Uppdrag

- Folkhögskolorna, folkrörelserna och studieförbunden ska komplettera gängse utbildningar

En hög kunskapsnivå bland befolkningen stärker grunden för en positiv samhällsutveckling. Att ha tillgång till utbildning för ett livslångt lärande ökar länets förutsättningar för hållbar utveckling. Utbildning, folkbildning och folkrörelser är viktiga fundament för såväl individen som samhället i stort.

Folkhögskolorna, folkrörelserna och studieförbunden ska komplettera gängse utbildningar

Landstinget bedriver folkhögskoleutbildning vid skolor i Mora, Malung och Fornby. Folkhögskolan är en fri och frivillig skolform för vuxna. Verksamheten ska bedrivas inom de ramar och mot de mål som staten bestämt. Skolorna finansieras med statliga och landstingskommunala bidrag. Till skillnad från andra skolformer kan folkhögskolorna själva utforma sina kurser utifrån skolornas inriktning och profil. Därigenom ges möjlighet att anpassa utbildningen efter individens förutsättningar och behov.

Efterfrågan på folkhögskolornas allmänna kurser är svår att bedöma i ljuset av de nya förslagen till ny gymnasieorganisation och nya tillträdesregler till högskolan. Ett nytänkande krävs, till exempel kurser med inriktning att göra den studerande mer attraktiv i arbetslivet. Att göra folkhögskolan till ett tydligt alternativ för invandrare bör prioriteras.

Landstinget står också för utbildningsutbud i två gymnasielinjer med hög kvalitet genom musik-konservatoriet i Falun och naturbruksgymnasiet i

Älvdalen. Dessa linjer har nationellt intag, vilket är i farozonen i Älvdalen. Därför utreds former för att bibehålla den möjligheten.

Bidrag till folkrörelser och studieförbund fördelas av skolnämnden efter förslag av Folkrörelserådet. Kontakter med frivilligorganisationer ger inblick i organisationernas verksamheter och utveckling samt ökar kvaliteten i fördelningen av landstingsbidraget.

Ann-Catrin Lofvars (mp)
ordförande
miljö- och trafikutskottet

Politikens inriktning och uppdrag

Kollektivtrafiken skapar en hållbar och livskraftig utveckling. I både tätort och landsbygd är det viktigt med snabb och effektiv kollektivtrafik. Utvecklad kollektivtrafik underlättar arbetspendling, ökar tillgängligheten till vården och möjligheterna för människor att förflytta sig runt om i länet.

Uppdrag

- Förbättra de regionala pendlingsmöjligheterna med buss och tåg
- Öka kundnöjdheten
- Utredda förutsättningarna för och genomförandet av anpassning av besökstider till kollektivtrafiken

Landstingets trafikpolitiska engagemang i Dalarna är att tillsammans med primärkommunerna arbeta för en väl utbyggd infrastruktur och goda kommunikationer inom länet och med omvärlden.

Goda kommunikationer är en viktig förutsättning för länets utveckling. En bra kollektivtrafik med goda pendlingsmöjligheter är av stor betydelse för invånarnas arbetsresor, men också för resor till utbildning, sjukvård, handel, föreningsliv, nöjen och rekreation. Väl fungerande kommunikationer är också viktiga för samspelet med andra svenska regioner och andra länder. Dalarnas vidsträckta geografi förutsätter kommunikationer av olika slag och möjlighet att kombinera olika transportslag. De olika trafikslagen buss och tåg ska verka där de gör bäst nytta. För länets utveckling krävs också bra och trafiksäkra vägar, järnvägar och bra flygförbindelser.

Plan för kollektivtrafiken

Inriktningsprogrammet "Den goda resan i Dalarna", framtagen i samråd med länets kommuner, Region Dalarna och AB Dalatrafik, beskriver nuvarande trafiksystem gemensamma mål och fördelningen av kostnadsansvaret för kollektivtrafiken. Landstinget svarar för kostnaderna för buss- och tågtrafik längs de regionala stråken, halva kostnaden för den regionala närtrafiken med buss samt Dalatrafiks kostnader för administration och gemensamma tekniska system.

Bra regionala pendlingsmöjligheter med buss och tåg

Det regionala busslinjenätet ska enligt landstingets uppfattning utvecklas så att det stödjer en regional tillväxt. Trafiken på järnväg har stor betydelse för Dalarnas utveckling och bör på sikt utgöra ryggraden i Dalarnas regionala kollektivtrafik. Dalarnas län har mycket goda förutsättningar för persontrafik på järnväg eftersom en stor del av befolkningen bor utmed järnvägsstråk, som också genomkorsar flertalet av länets kommuncentra. Detta ger goda förutsättningar för en stark pendeltågstrafik med successivt ökat resande. Den största framtidsfrågan för länet inom tågtrafiken är utvecklingen av Dalabanan, som är en mycket viktig kommunikationslänk mot Mälardalsområdet.

Ökad kundnöjdhet

En trafik med tydlig profil som är lätt att förstå för resenären och bra bemötande som gör att resenären känner sig trygg och säker skapar nöjda kunder. En viktig faktor som bidrar till kundnöjdheten är informationssystem som ger lättillgänglig, tydlig och samordnad tidtabellinformation mellan olika trafikslag. Kortare restid och högre turtäthet är viktiga faktorer för ökat resande och nöjda kunder.

Skapa förutsättningar för anpassning av vårdens besökstider till kollektivtrafiken

En kollektivtrafik anpassad till vårdens öppettider innebär kostnadsbesparingar för sjukvården. Ett målinriktat arbete med en anpassning

av busslinjer och turer till vårdinrättningar som överensstämmer väl med vårdens mottagningstider är viktigt.

Flygtrafik

AB Dalaflyget ägs av landstinget tillsammans med kommunerna Falun, Borlänge och Mora. Bolagets verksamhet omfattar huvudmannaskap och driftsansvar för flygplatserna i Borlänge och Mora. Dalaflyget står dock inför en osäker framtid med stora utmaningar. Falu kommun, har sagt upp aktieägaravtalet med Dalaflyget. Om de tre kvarvarande ägarna väljer att ingå ett nytt avtal måste Faluns tidigare aktieägartillskott fördelas på de kvarvarande ägarna.

Flygets regionalpolitiska betydelse kan vara avgörande för om en region ska ha förutsättningar för utveckling. Bra flygförbindelser underlättar för företagen. Flygets betydelse för skapande av infrastruktur för företagsetablering, utvecklingen av turismen och övrig besöksnäring får därför inte underskattas.

För landstinget är tillgången till flygplatser nödvändig för samhällsviktiga uppdrag så som ambulansflyg och helikopterinflygning till lasaretten.

Övergripande stödverksamheter

Personal

Thomas Ylvén (v)
ordförande
personalutskottet

Politikens inriktning och uppdrag

Medarbetarnas samlade kunskap är vår främsta resurs för att kunna uppfylla kravet på god kvalitet och god hushållning. Det är viktigt för landstinget att vara en attraktiv arbetsplats, att vi kan rekrytera kompetent personal och att vi kan utveckla och behålla dem.

Uppdrag

- Attraktiv arbetsplats. Säkerställa en god arbetsmiljö, hög kvalitet i rekryteringsarbetet, fortsatt god löneutveckling och heltid en rättighet
- Säkerställa kompetensutveckling
- Engagerad och delaktig personal

Den kanske enskilt största frågan inom personalområdet fram till 2015 generellt i Dalarna kommer att vara kompetensförsörjningen. De stora pensionsavgångarna i kombination med bristen på högt utbildade ungdomar kommer att vara Dalarnas stora utmaning. Enligt Länsarbetsnämndens prognos kommer 41 000 personer att pensioneras, varav 24 000 behöver ersättas. Av dem som skall ersättas kan Dalarna själv försörja sig med cirka 14 000. Rekrytering från andra regioner och länder kommer att bli nödvändig, inte minst inom hälso- och sjukvården.

Attraktiv arbetsplats

För att lyckas med kompetensförsörjningen krävs ett tydligt och tilltalande alternativ för dagens och morgondagens medarbetare. Viktigt för att åstadkomma detta är delaktighet, god arbetsmiljö, mångfald, jämlikhet, jämställdhet och en väl utvecklad strategisk lönebildningsprocess.

Jämställdhetsfrågorna behöver sättas i fokus. Den moderna forskningen visar tydligt att ett jämställt samhälle och jämställda arbetsplatser är viktiga för framtidens arbetsgivare och medarbetare. Vidare behöver cheferna få erforderlig kunskap för att kunna hantera olika situationer och all

personal behöver ha god kännedom om vad som gäller.

En strategi för att attrahera nya medarbetare är byggande av ett arbetsgivarvarumärke. Arbetet med detta har påbörjats under 2009.

Kompetensutveckling

En framgångsfaktor för att leva upp till bilden av att vara en attraktiv arbetsgivare är möjligheten att utvecklas i sitt yrke. Detta måste ske genom fortbildning och kompetensutveckling utifrån verksamhetens krav och i både sakkunskaper och bemötandefrågor. Självklart är det cheferna som säkerställer att medarbetarna får den fortbildning eller utbildning som verksamheten kräver. Men det är också viktigt att det finns klart uttalat vad och på vilka villkor som detta kan ske. Målet är att det finns konkreta och tydliga erbjudanden om fort- eller vidareutbildning till såväl dagens som morgondagens medarbetare.

En annan framgångsfaktor är att landstinget är känt för sitt goda ledarskap där alla chefer i ledningssystemet har en gemensam grundutbildning för sitt ledarskap kompletterad med sådan sakkunskap som är nödvändig för chefsuppdraget.

Engagerad och delaktig personal

För att ständigt kunna förbättra verksamheten och arbetsmiljön behöver landstinget ha engagerade och delaktiga medarbetare.

En förutsättning för att landstingets personal ska vara motiverad att arbeta hälsofrämjande i mötet med patienter, elever och andra, är att den egna arbetsplatsen och arbetsmiljön upplevs som hälsofrämjande av medarbetarna. Ansvaret för den egna personalens hälsa får en särskild betydelse när arbetsgivaren är expert i hälsa. Arbetsgivaren ska därför främja en positiv hälsoutveckling hos den egna personalen och vara föregångare i samhället vad gäller hälsofrämjande miljöer och arbetsplatser.

Landstinget ska i sina förvaltningar stimulera till friskvård och vara aktiva i rehabiliteringsinsatser. Landstingets långsiktiga mål att minska sjuktagen ligger fast. Det innebär att antalet sjukdagar i genomsnitt per anställd för hela Landstinget Dalarna skall minskas till 15 dagar per anställd till år 2010.

Miljö

Ann-Catrin Lofvars (mp)
ordförande
miljö- och trafikutskottet

Politikens inriktning och uppdrag

Landstinget ska vara ett miljövänligt föredöme och arbeta aktivt för att minska den egna verksamhetens miljöbelastning. Hållbar utveckling är viktigt ur både ett samhällsekonomiskt- och hälsoperspektiv.

Uppdrag

- Minska den egna verksamhetens miljöbelastning

Miljön är viktig för dalfolket och en förutsättning för god hälsa. Dalarnas klimat är en del av landskapets kultur. Landstinget Dalarna vill som länets största arbetsgivare verka för att bevara en miljö som kan lämnas över till kommande generationer. Det är en trovärdighetsfråga för landstinget att aktivt arbeta med insatser i syfte att främja en god miljö.

De 16 miljömål som riksdagen antagit är vägledande i miljöarbetet och beskriver det tillstånd för den svenska miljön som är långsiktigt ekologiskt hållbar. Det övergripande målet är att till nästa generation ha löst de stora miljöproblemen. Länsstyrelsen Dalarna har anpassat de nationella miljömålen till vårt län. Tyngdpunkten ligger på åtgärder och som kräver en bred regional samverkan. Landstinget är ansvarigt och/eller medverkar i genomförande av åtgärder kopplade till några av dessa miljömål, till exempel kollektivtrafik, läkemedel, upphandling med mera.

Minska den egna verksamhetens miljöbelastning

Den övergripande visionen är att miljöarbetet är fullt ut integrerat i alla verksamheter inom Landstinget Dalarna och miljökonsekvenser vägs in vid alla relevanta beslut. Miljöarbetet ska utformas så att det blir certifieringsbart 2010.

Service

Kjell Lindgren (s)
ordförande
serviceutskottet

Politikens inriktning och uppdrag

Landstingets serviceverksamhet ska ge stöd åt landstingets verksamheter. Uppdraget ska genomföras på ett effektivt sätt och med god kvalitet.

Uppdrag

- Bedriva effektiv och energisnål verksamhet med hög kvalitet

Landstingsservice uppdrag är att ge stöd och service till kärnverksamheterna inom området sjukvårdsnära service. I uppdraget ingår att pröva alternativa driftsformer för att uppnå maximal koncernnytta.

Verksamheten består av fastighetsteknisk service, kostservice, transport- och vaktmästarservice, städservice och sedan mars 2009 Fredriksbergstvätten.

Inom varje område finns ett diversifierat utbud av tjänster som kontinuerligt anpassas till kundernas behov och efterfrågan. Verksamheten finns lokaliserad över hela länet med större produktionsenheter på lasarettssorterna.

Utöver nämnda huvudområden bedrivs även miljöledning och support, patient- och personalbostäder samt telefoni.

Bedriva effektiv och energisnål verksamhet med hög kvalitet

En intensiv omvärldsbevakning är av största vikt för att kunna anpassa serviceutbudet till kundernas behov och för att få ut maximal landstingsnytta. Samverkan med kommuner och andra landsting bör intensifieras för att öka stordriftsfördelarna och därigenom minska kostnaderna. En stor utmaning ligger i att utveckla miljöarbetet för landstinget som helhet.

Ekonomi

Alf Johansson (s)
ordförande
finansutskottet

Politikens inriktning och uppdrag

Ekonomisk balans och en sund ekonomisk hushållning är avgörande för en framtida vård och välfärd tillgänglig för alla. Landstinget Dalarna har och ska fortsättningsvis ha en solidariskt finansierad hälso- och sjukvård.

Uppdrag

- God ekonomisk hushållning
- En ekonomi i balans

För att möta framtida utmaningar är det viktigt med en stabil och stark ekonomi. Målet för Landstinget Dalarnas ekonomiska politik är att nå en långsiktigt stark ekonomi som lever upp till kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning. Medborgarna i Dalarna ska känna förtroende för att Landstinget Dalarna använder skattemedlen på bästa och mest effektiva sätt. En grundläggande utgångspunkt är att verksamheten inte ska kosta mer än vad som kan finansieras med intäkter.

En ekonomi i balans

En stor utmaning under den kommande planperioden är att balansera verksamhet och ekonomi. Landstingets ekonomiska restriktioner är den yttre gräns inom vilken verksamheten ska bedrivas och eventuella målkonflikter måste hanteras utifrån detta. Det är därför viktigt att det i landstingets förvaltningar skapas en god ekonomisk hushållning, vilket bland annat innebär att verksamheten ska vara ändamålsenlig och kostnadseffektiv samt att löneglidning minimeras.

För att uppnå en kostnadseffektiv verksamhet gäller det att kartlägga och effektivisera processerna med fokus på att landstinget gör rätt saker med god kvalitet och säkerhet med så låg kostnad som möjligt. Den traditionella ekonomistyrningen och redovisningen utgår inte från ett process-/ patientperspektiv utan har huvudsakligen fokus på intäkts- och kostnadslag på olika organisatoriska nivåer. Det är därför viktigt att landstinget utvecklar metoder för ekonomisk uppföljning på sjukdomsgrupps- och patientnivå.

Kunskap om kostnaderna för diagnos/sjukdomsgrupper ökar möjligheterna att bedöma kostnadseffektiviteten.

Diagnosrelaterade grupper (DRG) som beskrivningsinstrument tillsammans med patientrelaterad kostnadsredovisning (KPP) syftar till detta. DRG grupperar patienterna och KPP redovisar kostnaden. DRG är infört och KPP kommer att införas under 2010 i den slutna vården.

God ekonomisk hushållning

Syftet med god ekonomisk hushållning är att skapa så stor nytta som möjligt för länsinvånarna med de resurser som står till förfogande.

För att kunna hålla en jämn verksamhetsnivå, krävs att en god och stabil ekonomi över tiden uppnås. För att kunna ge verksamheterna bra ekonomiska förutsättningar, har ekonomiska mål för Landstinget Dalarna formulerats. Dessa uttrycks i nedan redovisade nyckeltal som Landstinget Dalarna anser återspegla god ekonomisk hushållning.

För att nå en god ekonomisk hushållning har landstinget definierat mål både för hållbar ekonomisk tillväxt (finansiellt perspektiv). De verksamhetsmässiga målen är under utveckling. Nationellt planerar Socialstyrelsen att ange indikatorer för god vård. Verksamhetsmålen inom förvaltningarna kommer att fastställas av landstingsstyrelsen och nämnderna.

En utvärdering ska finnas i årsredovisningens

förvaltningsberättelse om i vilken utsträckning målen för god ekonomisk hushållning har uppnått. Det innebär att även verksamheternas mål ska redovisas. Vidare ska revisorerna bedöma om resultatet i delårsbokslut och årsbokslut är förenliga med de mål fullmäktige beslutat om i budgeten och planen för ekonomin under perioden.

De finansiella målen

Under planperioden ska skattesatsen (10,89 kronor) inte höjas. Ett högre skatteuttag leder till svagare köpkraft. Skattesatsen är den ekonomiska ram som tillsammans med de finansiella målen sätter gränsen för verksamhetens omfattning. För att nå en god ekonomisk hushållning krävs strikt acceptans och respekt för de finansiella målsättningarna. Det innebär att inga beslut får fattas om nya eller utökade åtaganden i verksamheten utan att finansieringen är angiven. Landstingsstyrelsen ska utöva kontroll över verksamheterna så att de håller sig inom den budget som landstingsfullmäktige beslutat om.

Finansiella mål behövs för att betona att ekonomin är en restriktion för verksamhetens omfattning.

Genom att formulera finansiella mål blir dessa styrande för vad landstinget långsiktigt vill uppnå ifråga om förmögenhetsutveckling, vad den löpande verksamheten kan kosta, vilka resultatnivåer som krävs samt investeringsverksamhetens omfattning och finansiering. Ekonomin i landstingets verksamhet är således inte enbart begränsad i resultat och resultatmått utan bör ses i ett vidare sammanhang där såväl resultat, ekonomisk ställning och kassaflöden beaktas.

Landstinget övergripande finansiella mål för ekonomin är följande:

Resultat skall vara ett överskott på 1% till 2% i genomsnitt över en fyraårs period av skatte- och statsbidragsinkomsterna

Varje generation bör bära kostnaderna för den service som den generationen konsumerar. Det innebär att resultatnivån över tiden måste säkerställa förmågan att även i framtiden producera service på nuvarande nivå. Ett överskott i verksamheten skapar också ett handlingsutrymme

för att utveckla verksamheten och ha förmåga att fullgöra de ekonomiska åtagandena. Resultatmålet är definierat för att säkerställa att det finns ett utrymme för:

Värdesäkring av det egna kapitalet

För att säkerställa servicenivåer i framtiden och bibehålla tillgångarnas värde måste resultatet vara på en sådan nivå att inflationen inte urgröper landstingets ekonomi. Om resultatnivåerna inte motsvarar inflationen innebär det att nuvarande generation förbrukar den förmögenhet som tidigare generationer har byggt upp

Pensionsreserv

Resultatnivån måste vara tillräcklig för att bygga upp en pensionsreserv för att täcka den ökning av pensionskostnaderna som kommer att ske på grund av att den stora delen av pensionsåtagandet ligger utanför balansräkningen.

Oförutsedda händelser och risker

Vid planering av landstingets ekonomi måste resultatnivån säkerställa att utrymme finns för oförutsedda händelser och risker, till exempel negativ skatteunderlagsutveckling, eventuella infriande av borgensåtaganden, oväntade kostnadsökningar med mera. Vid bedömning av god ekonomisk hushållning vid årets slut ska resultatnivån därför värderas med hänsyn tagen till oförutsedda händelser och risker.

Långsiktigt politisk handlingsutrymme

Under goda tider med bra tillväxt i landstingssektorns skatteunderlag får landstingen normalt positiva skatteavräkningar och motsvarande negativa avräkningar i lågkonjunkturer. För att undvika krav på att tvärbromsa vid sämre tider bör landstinget åstadkomma ett överskott under goda tider som kan användas vid sämre tider. Överskott tryggar ett långsiktigt politiskt handlingsutrymme, möjliggör nya satsningar och säkerställer utveckling och tillväxt.

Soliditeten skall öka med 1 till 3 procentenheter per år

Soliditeten är ett av de viktigaste måtten för att bedöma landstingets ekonomiska styrka ur ett längre perspektiv. Måttet anger hur stor andel av de totala tillgångarna som finansierats med

eget kapital. Ju högre soliditet, desto starkare långsiktigt finansiell handlingsberedskap har landstinget.

Likviditeten skall fortlöpande vara sådan att långsiktig bestående upplåning inte behöver ske

För att över tiden ge verksamheten så stort utrymme som möjligt är det viktigt att landstingets likvida medel används optimalt samtidigt som en hög betalningsberedskap upprätthålls. Under förutsättning att miniminivån på betalningsberedskapen upprätthålls ska i första hand en avsättning i kapitalförvaltning göras. En låg skuldsättning ger låga räntekostnader och minskar risken för att dessa ökar på grund av förändringar i ränteläget.

Den skattefinansierade verksamhetens nettoinvesteringar ska till 100 procent vara självfinansierade sett över en fyraårsperiod

Motivet till ett skarpare krav på självfinansiering av investeringar inom den skattefinansierade verksamheten är att dessa investeringar normalt inte ger någon avkastning. En lånefinansiering av dessa investeringar innebär på sikt en ökad finansiell belastning. En lånefinansiering av denna sektor tar resurser från övriga verksamheter och på sikt begränsar detta utvecklingen inom landstinget.

Mål för god ekonomisk hushållning för verksamheten

Verksamhetsmål behövs för att främja ändamål och effektivitet och för att göra uppdraget tydligt gentemot medborgarna och brukarna. Verksamhetsmålen fastställs av landstingsstyrelsen. Finansiella mål och verksamhetsmål värderas och kommenteras i årsredovisningens förvaltningsberättelse samt granskas av landstingsrevisionen.

www.ltdalarna.se

Landstinget Dalarna, Vasagatan 27, Box 712, 791 29 Falun
Telefon 023-49 00 00 Fax 023-49 02 20
Epost: landstinget.dalarna@ltdalarna.se
www.ltdalarna.se

